Eduskunta
Talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

U 116/2022 vp

Lausunto ehdotuksesta EU:n mallioikeussääntelyn uudistamisesta

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Suomen Yrittäjiltä lausuntoa valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ja asetukseksi, joilla uudistettaisiin EU:n mallioikeutta koskeva sääntely. Mallioikeus on tuotteen ulkomuodon eli muotoilun suoja.

Mallioikeusdirektiivi koskee kansallisia mallioikeusjärjestelmiä, josta säädetään Suomessa mallioikeuslaissa (221/1971). EU:n mallioikeusasetuksella puolestaan on luotu EU:n yhteinen mallioikeusjärjestelmä, yhteisömalli (jatkossa EU-malli), joka on voimassa koko EU:n alueella.

Mallioikeuden modernisointi on kannatettavaa

Komission ehdotuksen mukaan EU:n mallioikeussääntelyä ajantasaistettaisiin ja selkeytettäisiin. Sääntelyä myös yhdenmukaistettaisiin EU:n tavaramerkkisääntelyn kanssa. Suomen Yrittäjät pitää ehdotuksia ja niiden tavoitteita kannatettavina.

Suomen Yrittäjät pitää erityisesti myönteisenä, että mallioikeusjärjestelmän perusperiaatteisiin ei ole esitetty muutoksia. Yrityksillä tulee olla jatkossakin vaihtoehtoja mallien suojaamiseen, eli yrityksen voivat valita kansallisen mallirekisteröinnin, EU-mallin rekisteröinnin ja rekisteröimättömän EU-mallin välillä. Kaikilla vaihtoehdoilla on omat käyttötarkoituksensa ja yritysten kannalta on tärkeää, että muotoilua voidaan suojalta kulloinkin tarkoituksenmukaisinta keinoa käyttäen.

Ehdotuksissa modernisoitaisiin erityisesti mallin ja tuotteen määritelmiä vastaamaan nykyajan tarpeita ja myös tulevaisuuden teknologian kehitystä. Malleja koskevan aineellisen oikeuden muutokset selkeyttäisivät nykyistä oikeustilaa. Mallioikeusdirektiivin ja mallioikeusasetuksen sisältöä yhdenmukaistettaisiin monin paikoin, mikä on lähtökohtaisesti myönteistä. Lisäksi mallioikeusjärjestelmää yhdenmukaistettaisiin tavaramerkkijärjestelmän kanssa.

Direktiivissä edellytettäisiin jäsenvaltioita luomaan mallioikeuksiin samankaltainen hallinnollinen mitättömyysmenettely kuin nykyisin on käytössä tavaramerkkien osalta tavaramerkkidirektiiviin perustuen. Suomen Yrittäjät pitää hallinnollista mitättömyysmenettelyä tärkeänä, sillä se on omiaan helpottamaan mallioikeuden hankkimista ja ylläpitoa. Ylipäänsä on perusteltua, että mallioikeusjärjestelmä olisi mahdollisimman yhdenmukainen tavaramerkkijärjestelmän kanssa.

Varaosien vapauttaminen ja maksujen alennus voivat lisätä kilpailua

Mallidirektiiviin ehdotettavan ns. korjauslausekkeen tarkoituksena on ratkaista moniosaisten tuotteiden mallioikeuden soveltuminen alkuperäisosia vastaaviin varaosiin. Suomen Yrittäjien näkemyksen mukaan varaosakysymykseen esitetty ratkaisu on tarkoituksenmukainen, sillä vaikka se kaventaa alkuperäisen tuotteen valmistajan suojaa, mahdollisuus hyödyntää eri valmistajien varaosia on omiaan lisäämään kilpailua. Lisäksi direktiiviehdotukseen sisältyvä 10 vuoden siirtymäaika vanhojen mallien osalta on tarkoituksenmukainen erityisesti oikeusvarmuuden näkökulmasta.

Suomen Yrittäjät pitää positiivisena myös tavoitetta laskea mallioikeuden viranomaismaksuja. Maksujen alentaminen edesauttaa etenkin pk-yritysten mahdollisuutta suojata tuotteiden muotoilua mallioikeudella. On kuitenkin huomattava, että viranomaismaksut ovat vain pieni osa mallin suojaamisen kokonaiskustannuksista. Lisäksi on syytä huomata, että mallioikeusasetuksen mukainen ns. paljousalennus hyödyttää lähinnä suuria yrityksiä, jotka hakevat useita malleja kerralla. Maksualennukset kuitenkin lisännevät mallioikeuden rekisteröinnin houkuttelevuutta, mikä voi osaltaan lisätä kilpailua tuotteiden muotoilun keinoin.

Uudistuksen vaikutuksiin liittyy epävarmuustekijöitä

Vaikka mallioikeuden uudistaminen onkin lähtökohtaisesti myönteistä, uudistuksen vaikutuksiin ja eräisiin yksityiskohtiin liittyy epävarmuustekijöitä, joita tulisi arvioida tarkemmin. Lainsäädännön uudistaminen ja prosessien virtaviivaistaminen ei välttämättä edistä mallioikeuksien käyttöä merkittävissä määrin. Myös viranomaismaksujen alentamisella on vain rajallisia vaikutuksia. Erityisesti pk-yritysten näkökulmasta mallioikeuksien käytön vähäisyyteen vaikuttaa merkittävästi tiedon ja osaamisen puutteen lisäksi myös rajalliset mahdollisuudet valvoa rekisteröityjen oikeuksien noudattamista.

Erityisesti tämän vuoksi Suomen Yrittäjät suhtautuu varauksellisesti direktiivin vaatimukseen tyhjentävistä rekisteröinnin esteistä. Käytännössä uudistuksen myötä Suomessa Patentti- ja rekisterihallitus ei voisi enää tutkia viran puolesta mallin rekisteröinnin esteitä. Uutuustutkimus on erityisesti pk-

yritysten kannalta tärkeää, sillä rekisteröitäväksi päätyneen mallin osalta on tällöin jo kattavasti selvitetty, ettei malli loukkaa muiden oikeuksia. Rekisteröitävän mallin haltijan kannalta uutuustutkimus parantaa siten oikeusvarmuutta ja luottamusta mallioikeuden pysyvyyteen. Toisaalta uutuustutkimus vaikuttaa rekisteröintiprosessia hidastavasti ja se aiheuttaa (viranomais)kustannuksia. Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että uutuustutkimuksen poistamista arvioitaisiin vielä direktiivin valmistelussa tarkemmin ja pohdittaisiin sen mahdollisia negatiivisia vaikutuksia erityisesti pk-yritysten asemaan.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Albert Mäkelä
Asiantuntija, OTM